

Sammenfatning: Elevernes læring, trivsel og oplevelser af undervisningen i folkeskolen

Chantal Pohl Nielsen, Vibeke Myrup Jensen, Mikkel Giver Kjer & Kasper
Merling Arendt

*Sammenfatning: Elevernes læring, trivsel og oplevelser af
undervisningen i folkeskolen – En evaluering af udviklingen i
reformårene 2014-2018*

© VIVE og forfatterne, 2020

e-ISBN: 978-87-7119-766-2

Modelfoto: Ole Bo Jensen/VIVE

Projekt: 100741

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Indhold

Indledning	4
Overordnede konklusioner om elevernes læring og trivsel	8
Udvikling i læring og trivsel i løbet af reformårene.....	8
Udviklingen i læring og trivsel for forskellige elevgrupper.....	9
Overordnede konklusioner om undervisningsmiljøet	10
Resultater fra hovedrapportens kapitler	11
DEL I: Udviklingen i elevernes læring og trivsel henover reformårene.....	11
DEL II: Analyser af undervisningsmiljøet	14
Datagrundlag og metode.....	17
Perspektivering	19
Litteratur.....	21

Indledning

Denne rapport sammenfatter de mest central resultater fra hovedrapporten: *Elevernes læring, trivsel og oplevelser af undervisningen i folkeskolen – En evaluering af udviklingen i reformårene 2014-2018*. Undersøgelsen bag rapporten er en del af det evaluerings- og følgeforskningsprogram, der siden 2014 har fulgt folkeskolereformens implementering, og som løbende skal videreformidle erfaringerne til skoler, kommuner, politikere og andre interessenter omkring skolen. Følgeforskningen bygger på systematisk dataindsamling blandt elever, lærere, pædagoger, forældre og skolebestyrelsesformænd på ca. 200 udvalgte skoler samt skoleledere på alle skoler, forvaltning og udvalgsformænd i alle landets kommuner.

Denne undersøgelse har set på udviklingen i elevernes læring og trivsel i løbet af de første fire år efter folkeskolereformens igangsættelse. Intentionen er både at give et samlet og overordnet overblik over udviklingen samt at dykke ned i udvalgte aspekter af undervisningsmiljøet, som det opleves af eleverne. Undersøgelsen bygger på en kombination af registerdata, interview og spørgeskemaundersøgelser fra primært elever – suppleret enkelte steder med data fra ledere og lærere, og den står derfor på et omfattende og solidt datagrundlag. Analyserne i hovedrapport er afgrænset til at belyse elevers oplevelser af folkeskolen på mellemtrinnet og i udskolingen. Rapporten udgør den afsluttende evaluering fra projektet "Elevernes syn på folkeskolen", der bygger videre på SFI's (nu VIVEs) løbende statusredegørelser og tematiske rapporter omhandlende elevernes læring og trivsel i løbet af reformens første fire år (se VIVEs hjemmeside).

I juni 2013 indgik et bredt flertal i Folketinget en aftale om en reform af folkeskolen med henblik på at give folkeskolen et fagligt løft. Reformen har ført til øget undervisningstid for elever på alle klassetrin for at give plads til både flere fagopdelte timer men også nye undervisningsformer og tiltag. Hensigten med de nye tiltag er blandt andet at skabe mere variation i elevernes skoledag for derigennem at øge deres motivation samt at understøtte deres læring og trivsel. En yderligere intention med reformen er at give eleverne bedre læringsbetingelser blandt andet gennem styrket klasserumsledelse og en ny og styrket rolle for pædagoger i skolen. De tre overordnede mål med reformen er følgende:

Nationale mål for folkeskolens udvikling

- Alle elever skal udfordres, så de bliver så dygtige, de kan
- Betydningen af social baggrund for elevernes faglige resultater skal mindskes
- Tilliden til og trivslen i skolen skal styrkes bl.a. gennem respekt for professionel viden og praksis.

Formålet med denne afrapportering af undersøgelsen er at give et samlet overblik over udviklingen i folkeskoleelevernes læring og trivsel med afsæt i disse overordnede nationale mål for folkeskolens udvikling. I **hovedrapportens del I** præsenterer vi derfor en samlet og overordnet analyse¹ af udviklingen i folkeskoleelevernes læring og trivsel på mellemtrinnet og i udskolingen² i løbet af reformårene 2014-2018. Vi undersøger endvidere, om udviklingen har været forskellig for udvalgte elevgrupper. Som følge af de overordnede mål med reformen, er fokus

¹ Analyser af implementeringen og betydningen af reformens enkelte elementer fremgår i Jensen et al. (2020): Den længere og mere varierede skoledag. Hovedrapporten undersøger følgende seks elementer af reformen: flere fagtimer, understøttende undervisning, bevægelse i undervisningen, Åben Skole, lektiehjælp og faglig fordybelse samt pædagoger i skolen.

² I denne rapport foretages der ikke analyser af udviklingen for elever i indskolingen, da vi kun har data for 2017 og 2018 for folkeskolens yngste elever. Der henvises til Nielsen, Keilow & Westergaard (2017) og Arendt, Jensen & Nielsen (2018).

her både på elevgrupper med forskellig socioøkonomiske baggrunde, men også på henholdsvis fagligt stærke og fagligt svage elever. Formålet med hovedrapportens del I er således at besvare følgende undersøgelsesspørgsmål:

Rapportens undersøgelsesspørgsmål i del I

- Hvordan har elevernes læring og trivsel udviklet sig i løbet af reformårene 2014-2018?
- Er der forskel på elevernes læring og trivsel, afhængig af hvor langt skolen er kommet med implementering af reformen i 2018?
- Har udviklingen været forskellig for forskellige elevgrupper?
- Er betydningen af social baggrund for elevernes faglige præstationer mindsket?

Undersøgelsen baserer sig primært på spørgeskemadata, som blev indsamlet første gang i foråret 2014 og afslutningsvist i foråret 2018. Det vil sige, at vi undersøger udviklingen fra *lige før* reformen trådte i kraft ved starten af skoleåret 2014/2015 og *4 år frem*. Registerbaserede oplysninger om fx elevernes socioøkonomiske baggrund samt test- og prøveresultater knyttes til spørgeskemabesvareelserne. I enkelte analyser, som kun baserer sig på registerdata, inddrages data fra 2012 og 2013.

Udviklingen i elevernes læring søges indfanget i de kvantitative analyser ved hjælp af **et bredt læringsbegreb**, som ud over elevernes resultater i test og prøver også afdækker elevernes engagement, oplevelse af at få spændende opgaver, deltagelse i samtaler på klasseniveau og deltagelse i gruppearbejde. Elevernes **trivsel** afdækkes ved hjælp af et indeks dannet ud fra svar på tre spørgsmål i følgeforskningens elevspørgeskema.³

"Reformårenes betydning" for udvikling i elevernes læring og trivsel

Rapportens kvantitative analyser kommer så tæt, som det er muligt, på en overordnet vurdering af reformens betydning for elevernes læring og trivsel i reformens første 4 år. Det er ikke muligt at tale om "effekter" af reformen i metodisk stringent forstand bl.a., fordi der i reformårene også er sket andre væsentlige forandringer, som har påvirket skolerne ud over reformen. Det gælder fx skolernes fortsatte arbejde i retning af den nationale målsætning om mest mulig inklusion; skolesammenlægninger; og tilpasninger til Lov 409 – et lovindgreb, som kom i kølvandet på en længerevarende konflikt (og senere lockout) i 2013 mellem Kommunernes Landsforening og Lærernes Centralorganisation. Reformen blev som en følge af konflikten indledningsvist mødt af modstand fra en del lærere og deres organisation (Winter (red.), 2017). Siden har mange skoler og kommuner benyttet sig af muligheden for at indgå lokale arbejdstidsaftaler, forståelsespapirer og/eller retningslinjer (Bjørnholt, Boye & Flarup, 2016).

Disse samtidige forandringer gør det svært at isolere udviklinger, som skyldes reformen, fra udviklinger, der måtte skyldes andre forandringer. Når vi beskriver udviklingen henover reformårene 2014-2018, er der således reelt set tale om betydningen af *alle* de forandringer, der måtte have fundet sted i de første 4 år efter reformens ikrafttræden. Set fra et elevperspektiv, er det også ret besat underordnet om de forandringer, folkeskolen undergår, isoleret set kan tilskrives reformen eller ej. For eleverne handler det om, hvorvidt og hvordan de udvikler sig fagligt, og om de trives i skolen.

³ Trivselsdata i denne undersøgelse stammer således *ikke* fra de obligatoriske nationale trivselsmålinger. Begrundelsen er, at sidstnævnte først startede i 2015 og således *efter* reformens ikrafttræden. Til analyserne i denne rapport har vi prioriteret at bruge et mål for elevernes trivsel fra *før* reformen, hvilket følgeforskningspanelet netop indeholder. Det trivselsmål, vi anvender her, lægger vægt på elevernes sociale trivsel i klassen og deres oplevelser af at høre til på deres skole.

Reformen har som nævnt til hensigt at give eleverne de bedst mulige læringsbetingelser. En forbedring af undervisningsmiljøet er derfor et centralt indsatsområde i folkeskolereformen. I **hovedrapportens del II** undersøger vi, hvordan undervisningsmiljøet har udviklet sig i løbet af reformårene 2014-2018 set fra et elevperspektiv. Vi ser også på betydningen af undervisningsmiljøet for elevernes læring og oplevelse af deres hverdag i skolen. I denne del af rapporten indgår også resultater af analyser af kvalitative data indsamlet gennem fokusgruppeinterview.

Et godt undervisningsmiljø lader sig ikke nemt afgrænse. Vi har valgt at se på følgende aspekter af undervisningen, som direkte eller indirekte berøres i reformteksten, og som forskningen i øvrigt peger på kan være med til at styrke elevernes faglige udvikling og trivsel:

Rapportens tematiske afdækning af undervisningsmiljøets udvikling og betydning i del II

- Ro i undervisningen og elevernes relationer til lærerne
- Undervisningsdifferentiering, blandt andet gennem tydelige mål, feedback og faglige forventninger
- Elevinddragelse og anvendelsesorienteret undervisning.

Hovedrapporten er udarbejdet som en del af følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen for Børne- og Undervisningsministeriet. Den er således ét blandt flere bidrag, som har til formål at evaluere folkeskolereformens udmøntning og udviklingen i elevernes læring og trivsel i perioden efter reformens ikrafttræden. Andre nyere rapporter fra VIVE undersøger blandt andet betydningen af den kommunale styring (Bjørnholt et al., 2019b), skoleledelse (Bjørnholt et al., 2019a), reformens enkeltelementer (Jensen et al., 2020) og betydningen af lærernes kompetencedækning (Kristensen & Skov, 2019). En fuldstændig oversigt over udgivelserne i regi af følgeforskningen – ud over de førnævnte udvalgte publikationer fra VIVE – findes på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside (uvm.dk).

Læsevejledning

I denne sammenfatningsrapport præsenterer vi undersøgelsens overordnede konklusioner. Det vil sige, at vi først svarer overordnet på de undersøgelsesspørgsmål knyttet til del I, og vi adresserer de udvalgte temaer om undervisningsmiljøet i del II. Afsnittet efterfølges af en mere detaljeret gennemgang af resultaterne fra hovedrapporten, hvor vi præciserer de overordnede konklusioner og sætter flere ord på nuancerne i rapporten. Afslutningsvis beskriver vi kort undersøgelsens datagrundlag og metoder samt laver en perspektivering ud fra dens mere centrale fund.

Rammesætning af reformens tilblivelse og implementering

Konklusionerne af denne rapports analyser skal ses i lyset af, at tidligere undersøgelser viser, at det kan tage mange år – ofte op til mellem 5 til 15 år – at implementere og se effekterne af store reformer som folkeskolereformen (Thullberg, 2013; Åsen, 2013; Schleicher, 2018). Folkeskolereformen er samtidig født med store frihedsgrader, hvor skoler og kommuner i høj grad selv skal tage stilling til, hvordan de vil prioritere og udmønte reformens mange krav og muligheder (Jacobsen et al., 2017; Kjer & Rosdahl, 2016). Når skolelederne er blevet bedt om at vurdere, hvor langt de er kommet med specifikke reformelementer, er det under halvdelen, der vurderer, at de enkelte reformelementer i høj grad er implementeret, jf. Jensen et al. (2020).

Én af grundene til, at det tager lang tid, førend man kan spore virkninger af store reformer på elevernes faglige resultater er, at forudsætningerne for succesfuld implementering sjældent er optimale (Thullberg, 2013). Den danske folkeskolereform blev til i kølvandet på en historisk konflikt omkring lærernes arbejdsvilkår. Reformen indførtes tilmed forholdsvis kort tid efter den såkaldte omstilling til øget inklusion, som initieredes i 2012, og med hvilken skolerne fortsat arbejder. Samtidig er der endvidere sket en lang række lukninger og sammenlægninger af skoler i flere kommuner.

Tilsammen betyder reformens konstruktion og rammevilkårene omkring dens tilblivelse og implementeringsbetingelser, at forventninger om at se markante positive udviklinger i elevernes læring og trivsel blot 4 år efter reformens ikrafttræden må være forholdsvis lave. Man kunne måske endda sige, at en nedgang på centrale resultatomål heller ikke ville være overraskende. Borman et al. (2003) konkluderer fx på tværs af flere studier, at de samlede effekter af skole-reformer kan være negative de første år umiddelbart efter en reforms initiering for først derefter at blive positive. Set i lyset af størrelsen og kompleksiteten af reformen og de rammevilkår omkring dens tilblivelse, må det følgelig forventes, at der kan gå mange år, førend reformen kan betragtes som fuldt implementeret, og man kan se virkningerne på elevernes læring og trivsel.

Overordnede konklusioner om elevernes læring og trivsel

Udvikling i læring og trivsel i løbet af reformårene

Udviklingen i folkeskoleelevernes resultater på de nationale test og afgangsprøverne tegner samlet set et billede af overvejende stabilitet i perioden 2012-2018. Der ses små fluktuationer fra det ene år til det andet, men overordnet set er der ingen tydelige ændringer i elevernes faglige præstationer, som kan tilskrives forandringer i perioden efter reformen (2015-2018).

Der er dog tendenser, der peger i retning af en positiv udvikling i de nationale test i matematik i 6. klasse, men samtidig en negativ udvikling for de nationale test i dansk i 6. klasse henover perioden 2012-2018. Sammenlignes 2012 med 2018 svarer fremgangen til 0,42 point i matematik og nedgangen til -0,36 point i dansk på den kriteriebaserede skala, der går fra 1-6. Vi kan imidlertid ikke med sikkerhed sige, at disse ændringer skyldes reformen, da de i princippet (i hvert fald delvist) kan skyldes andre samtidige skolepolitiske forandringer og tilpasninger, som påvirker alle skoler i samme periode.

Ved afgangsprøverne i 9. klasse har der været stabilitet i både dansk og matematikresultaterne frem til 2016, men i 2018 er der tegn på et lille fald (svarende til -0,08 karakterpoint i dansk og -0,14 karakterpoint i matematik på 7-trinsskalaen). Sammenligner vi denne udvikling med den, som observeres i de frie grundskoler, finder vi, at *udviklingerne* i elevernes prøveresultater er fuldstændig sammenlignelige for de to skoletyper henover perioden 2012-2018. Det vil sige, at niveauforskellen i de faglige resultater mellem de to skolesektorer hverken er blevet større eller mindre i perioden efter reformens ikrafttræden.

I resultaterne fra de andre udfaldsmål, der i høj grad handler om vigtige forudsætninger for elevernes læring, ses en overvejende stabilitet i elevernes **engagement** i perioden 2014-2018 på både mellemtrinnet og i udskoling. Udskolingselevernes **deltagelse i klassesdiskussioner** er imidlertid mindre i 2018 end i 2014. Udskolingseleverne deltager også mindre aktivt i **gruppearbejde**, men her er niveauet i 2018 fortsat højt, idet 82 % af eleverne deltager meget i gruppearbejde. Ændringerne på mellemtrinnet for elevers deltagelse i både klassesdiskussioner og gruppearbejde er ret begrænsede i løbet af reformårene, selvom de også peger i en negativ retning, når 2018 sammenlignes med 2014.

Trivslen daler også – og især blandt udskolingseleverne, hvor andelen med en høj grad af trivsel er faldet med 3 procentpoint henover reformårene 2014-2018, mens den tilsvarende andel er faldet med 2 procentpoint blandt eleverne på mellemtrinnet i samme periode.

Ud over de positive tendenser i matematikresultaterne på de nationale test i 6. klasse, finder vi således på baggrund af flere forskellige analytiske tilgange og ved hjælp af en bred palette af udfaldsmål, samlet set, *ikke* nogen klar, positiv **udvikling i elevernes læring og trivsel** i løbet af reformårene 2014-2018.

Udviklingen i læring og trivsel for skoler med forskellig implementeringsgrad af reformen i 2018

På nær en enkelt undtagelse er der *ingen* (statistiske) forskelle i elevernes læring og trivsel, når vi sammenligner skoler med henholdsvis høj og lav implementeringsgrad i 2018. Skoler med høj implementeringsgrad har 3 procentpoint flere elever, som deltager i gruppearbejde sammenlignet med skoler med lav implementeringsgrad. Vores mål for implementeringen er

her en samlet betegnelse for skoleledernes egen vurdering af, hvor langt deres skole er nået med implementeringen af reformens kerneelementer. Det vil sige en samlet betegnelse for understøttende undervisning, bevægelse, lektiehjælp, faglig fordybelse, Åben Skole og kompetenceudvikling af lærere. Analyserne er korrigeret for, at skolerne har forskellige elevsammensætninger, men vi har fx ikke taget højde for andre rammebetingelser skolerne imellem. Vi kan derfor *ikke* konkludere, at en bedre implementering af reformens elementer vil føre til mere aktiv deltagelse af eleverne.

Udviklingen i læring og trivsel for forskellige elevgrupper

Det er *ikke* lykkedes at give de mere udfordrede elevgrupper et fagligt løft i løbet af reformårene 2014-2018. Udviklingen i læring og trivsel for de elever, som man traditionelt har blikket rettet mod, hvad angår social baggrund – det vil sige **børn af ufaglærte forældre** og **etniske minoritets elever** – oplever ingen særlig udvikling i dansk- og matematikresultaterne, hverken ved de nationale test i 6. klasse eller ved afgangsprøverne i 9. klasse.

Der er imidlertid andre elevgrupper, for hvem udviklingen i faglige resultater har været forskellig fra det generelle billede af status quo. **Børn med højtuddannede forældre** præsterer fx *mindre godt* i de nationale test i dansk på 6. klassetrin både i 2016 og i 2018 sammenlignet med 2012. Gruppen af **sårbare elever** præsterer *bedre* på de nationale test i dansk på 6. klassetrin i 2018 sammenlignet med 2014. Et tilsvarende løft ses imidlertid *ikke* for gruppen af sårbare elever i matematiktesten på 6. klassetrin eller i nogen af fagene dansk og matematik ved afgangsprøverne i 9. klasse. For gruppen af **fagligt svage elever** er der tale om en *positiv udvikling* i danskresultaterne ved afgangsprøverne i 9. klasse i både 2016 og 2018 sammenlignet med 2014.

Udviklingen i betydningen af social baggrund

Vi finder *ikke* belæg for, at den **samlede betydning af social baggrund** for elevernes faglige resultater skulle være blevet mindre henover reformårene 2014-2018. Denne konklusion drager vi på baggrund af en statistisk analyse af, om betydningen af en række socioøkonomiske baggrundsforhold⁴ *samlet set* har ændret sig i løbet af perioden.

⁴ De baggrundsforhold, vi har inddraget i den statistiske analyse er: ikke-vestlig indvandrerbaggrund, mors og fars indkomst i kvartiler, familiens højeste uddannelsesniveau i tre kategorier, samt hvorvidt mor eller far modtager en form for overførselsindkomst.

Overordnede konklusioner om undervisningsmiljøet

I løbet af reformårene 2014-2018 er der kommet flere udskolingsklasser, hvor dansk- og matematiklærerne sørger for **ro i klassen**, og hvor eleverne hører efter i timerne. Udskolingselever, der går i klasser, hvor læreren sørger for ro, klarer sig endvidere bedre ved folkeskolens afgangsprøver, end de elever, som ikke oplever samme grad af ro. På mellemtrinnet er der ingen statistisk sikker udvikling i elevernes oplevelse af lærerens evne til at skabe ro henover reformperioden, men da niveauet på dette trin i forvejen er højt, betragtes status quo alt andet lige som mindre problematisk.

Langt de fleste elever har **gode relationer til lærerne**, og dette billede fastholdes i løbet af reformårene. Betydningen af gode relationer til lærerne afspejler sig også i udskolingselevernes faglige resultater ved afgangsprøverne. Vigtigheden af gode relationer er meget tydelig i de kvalitative analyser, og uanset blandt andet alder og skolekontekst har gode relationer til lærerne stor betydning for elevernes motivation.

Ifølge elevernes vurdering af lærernes **differentiering af undervisningen**, er der i store træk ikke nogen ændringer at spore. Det samme kan siges om **tydelighed i forhold til mål**. De kvantitative analyser viser dog, at elever i *udskolingen* i mindre grad end tidligere oplever at få opgaver, der passer til deres niveau. Vi finder ikke belæg for, at undervisningsdifferentiering eller tydelighed omkring mål skulle være en særlig løftestang af elevers engagement og deltagelse for bestemte socioøkonomiske grupper mere end for andre. **Faglige forventninger** derimod fremmer især de fagligt svagere udskolingselevers resultater ved afgangsprøverne i 9. klasse. Vi finder ikke belæg for en lignende positiv betydning for denne gruppe elevers nationale testresultater på mellemtrinnet. Forventninger fremmer imidlertid engagementet hos både fagligt stærke, fagligt svage og sårbare elever.

Ifølge elevernes vurdering, er der ikke i løbet af reformårene 2014-2018 sket nogen ændringer i hyppigheden, hvormed læreren giver dem **medbestemmelse** i forbindelse med opgaver og emner. Der er endvidere tegn på en negativ udvikling i, hvor hyppigt lærerne på mellemtrinnet fremhæver det **praksisnære** i fagene dansk og matematik. På tværs af de kvantitative og kvalitative analyser ser vi, at inddragelse engagerer og motiverer eleverne, om end vi ikke kan påvise nogen betydning for deres faglige resultater i test og prøver.

Resultater fra hovedrapportens kapitler

DEL I: Udviklingen i elevernes læring og trivsel henover reformårene

Nedgang i dansk og tegn på fremgang i matematik på mellemtrinnet

Udviklingen i elevernes faglige præstationer henover reformårene 2012-2018 er forskellig for fagene dansk og matematik samt på tværs af mellemtrinnet og udskoling. I matematik på **6. klassetrin** er der en positiv tendens i matematik i de **nationale testresultater**, mens der er en nedgang i testresultaterne i dansk. Sammenlignes 2012 med 2018 svarer dette til en fremgang på 0,42 point i matematik og nedgang på -0,36 point i dansk på den kriteriebaserede skala, der går fra 1-6. For dansk sker der et mindre dyk i de faglige resultater mellem årene 2014-2015.⁵ I matematik har niveauet været nogenlunde konstant i perioden 2012-2014, hvorefter det har løftet sig fra 2014 til 2015, for igen at være nogenlunde konstant i årene lige efter reformen blev iværksat, dvs. i perioden 2015-2017. Fra 2017 til 2018 ser vi igen en stigning i matematik.

Stabilitet ved afgangsprøverne frem til 2016 og tegn på lille tilbagegang i 2018

De gennemsnitlige præstationer ved afgangsprøverne i 9. klasse har været på stort set samme niveau i 2016 som i 2012, men der har siden da været negative, statistisk signifikante, udviklinger i både dansk og matematik, når 2018 sammenlignes med 2012. Faldene i 2018 er dog små og svarer til ca. -0,08 karakterpoint i dansk og -0,14 karakterpoint i matematik på 7-trinsskalaen. Udsving i karaktergennemsnittet i de enkelte år er et velkendt fænomen, og det er endnu for tidligt at konkludere, om disse fald i 2018 er et sådant udsving, eller om der er tale om en nedadgående tendens (se fx Flarup, Bro & Arendt, 2019).

Engagementet er overvejende stabilt, mens deltagelse er dalende

Foruden test- og prøveresultater undersøger vi udviklingen i elevernes trivsel og læring i brede forstand ud fra deres spørgeskemabesvarelser. Det gennemgående resultat i disse analyser er, at eleverne på både mellemtrinnet og i udskoling ligger statistisk signifikant lavere på de fleste udfaldsmål i 2016 og 2018 sammenlignet med 2014. Dette gælder for deltagelse i klassediskussioner, deltagelse i gruppearbejde og oplevelsen af at få spændende opgaver, hvorimod elevernes engagement er overvejende stabilt i perioden for både mellemtrinnet og udskoling. Mellem 43-44 % af mellemtrinnets elever giver udtryk for et højt engagement, og der er ingen substantiel udvikling henover reformårene. I udskoling ligger elevernes engagement på et lavere niveau – mellem 33-34 % – og der er heller ingen substantiel udvikling over perioden.

De negative ændringer, som vi finder henover reformårene, er i de fleste tilfælde forholdsvis beskedne. For eksempel deltager 85 % af eleverne på mellemtrinnet i høj grad i gruppearbejde i 2018, hvilket er blot 2 procentpoint lavere end lige inden reformen i foråret 2014. I udskoling har 82 % af eleverne en høj grad af deltagelse i gruppearbejde i 2018, men dette er 4 procentpoint lavere end i 2014. En større forskel ser man på elevernes deltagelse i klassediskussioner. I udskoling har 53 % af eleverne en høj grad af deltagelse i 2018, hvilket er 7 procentpoint mindre end i 2014. Deltagelsen i klassediskussioner er højere på mellemtrinnet – 68 % har en høj deltagelse – og her er faldet siden 2014 mindre udtalt (4 procentpoint).

⁵ Dette dyk i resultaterne fra 2014 til 2015 skyldes også, at der fra 2014 til 2015 var en ændring i de nationale test. Særligt var der ændringer i forhold til de spørgsmål, som går på elevernes evne til at afkode (profilområde 2). Undlader vi elevernes resultater for afkodning, er der fortsat tale om et dyk fra 2012 til 2015 og en negativ tendens.

Implementering har kun lille positiv betydning for elevernes deltagelse i gruppearbejde

Vi har identificeret skoler, hvor skolelederen samlet set oplever, at skolen er nået langt med at implementere, hvad der kan betragtes som reformens kerneelementer og nye tiltag. Det vil sige understøttende undervisning, motion og bevægelse, lektiehjælp, faglig fordybelse, Åben Skole og kompetenceudvikling af lærere. Elever, som går på skoler, hvor skolelederen vurderer, at implementeringsgraden er høj, deltager i 2018 lidt mere i gruppearbejde (3 procentpoint), end elever, der går på skoler, som ikke er nået så langt. Ud over dette er der ingen andre signifikante forskelle i udviklingen i udfaldsmålene, når der opdeles på skolelederens vurdering af implementeringsgraden.

Trivslen er dalende

Mens engagementet er stabilt, så tyder analyserne på, at trivslen er en smule dalende. 63 % af eleverne på mellemtrinnet giver i 2018 udtryk for et højt niveau af trivsel, hvilket er 2 procentpoint lavere end i 2014. I udskolingen er andelen med høj trivsel 58 % i 2018 – altså en smule mindre end på mellemtrinnet – hvilket er 3 procentpoint lavere end i 2014. Ud fra en samlet betragtning er der tale om små udsving over en periode på 4 år, som dog bør følges fremover.

Ved hjælp af en analysetilgang, hvor vi følger den specifikke kohorte af elever (dvs. elevpanel-analyser), som gik i 4. klasse i 2014, indtil de går i 8. klasse i 2018, ses det velkendte mønster, at ikke kun trivslen, men også engagementet og deltagelse, bliver mindre i takt med, at eleverne bliver ældre. Således er der fortsat en problematik omkring fastholdelse af interessen for skolearbejdet, efterhånden som eleverne bliver teenagere – en udvikling, som altså er velkendt fra andre analyser og ikke umiddelbart kan tilskrives reformen.

Udviklingen i folkeskoleelevernes afgangsprøveresultater har hverken været bedre eller dårligere end hos eleverne på de frie grundskoler

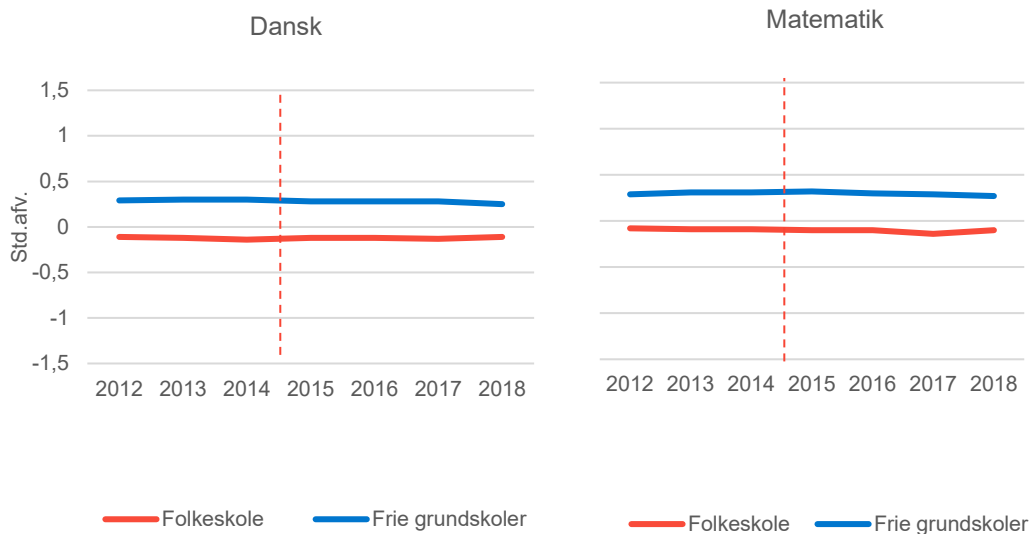
Vi benytter os også af en analysetilgang, hvor vi sammenligner udviklingen i karakterniveauet ved afgangsprøverne for elever i folkeskolen og elever i de frie grundskoler henover perioden 2012-2018. De frie grundskoler er det tætteste, vi kommer på en relevant kontrolgruppe, som ikke har været påvirket direkte af reformen. Men qua "stå mål med-kravet"⁶, er de frie grundskoler på den ene side forpligtet til at levere en undervisning, der står mål med folkeskolens, og på den anden side kan de frit lade sig inspirere af folkeskolereformens nyskabelser.

Figur 1 viser elevernes karaktergennemsnit ved afgangsprøverne i 9. klasse i henholdsvis dansk og matematik for elever i folkeskolen (røde linjer) og elever i de frie grundskoler (blå linjer). Prøveresultaterne er standardiserede samt korrigerede for elevernes socioøkonomiske baggrundsforhold og er angivet i standardafvigelser.⁷

⁶ Det betyder helt overordnet, "at elever, der forlader 9. klasse på en fri grundskole, skal have fået en undervisning, som giver dem de samme muligheder for at komme videre i uddannelsessystemet, som hvis de havde gået i folkeskolen." Kilde: <https://www.uvm.dk/frie-grundskoler/rammer-for-undervisningen/staa-maal-med-kravet>, tilgået den 30.10.2019.

⁷ Standardisering gøres bl.a. for at kunne sammenligne med andre resultater, som bruger andre udfaldsmål som fx de nationale test. Standardiseringen tager endvidere højde for usædvanlige udsving i enkelte år.

Figur 1 Elevernes gennemsnitlige faglige resultater ved afgangsprøverne i dansk og matematik i årene 2012-2018. Fordelt på folkeskoler og frie grundskoler. Målt i standardafvigelser.

Anm.: Grafen viser elevernes faglige resultater ved afgangsprøverne i 9. klasse i 2012-2018 i standardafvigelser. 1 standardafvigelse i svarer til ca. 2,8 karakterpoint på 7-trinsskalaen i både dansk og matematik. Den lodrette, stiplede linje viser reformens ikrafttræden. Vi anvender en lineær regressionsmodel, hvor vi sammenligner skolernes egen udvikling over tid (skole-fixed-effects). Alle analyser tager højde for forskelle i elevsammensætning henover tidsperioden inden for den enkelte skole. De "frie grundskoler" dækker over frie og private grundskoler. Analysen inddrager kun elever, som har gået i en fri grundskole i mindst 5 sammenhængende år.

Note: Antal elever: 298.654 dansk; Antal elever 298.367 matematik.

Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Figuren viser, at karaktergennemsnittet på de frie grundskoler generelt ligger højere end folkeskolerne over hele perioden. For begge skoletyper er karaktergennemsnittet stabilt over tid. Analysen viser, at udviklingerne i karaktergennemsnittene for de to skoletyper er fuldstændig sammenlignelige – også efter reformens ikrafttræden. Et perspektiv på dette resultat er, at det endnu ikke er lykkedes med reformen at give folkeskoleeleverne et målbart fagligt løft i form af bedre resultater ved afgangsprøverne. Omvendt ser vi heller ikke, at karakterniveauet er faldet i årene efter reformen – en periode, hvor skolerne fortsat er i gang med at implementere en omfattende og ambitiøs reform, men også en periode med andre forandringer og tilpasninger i sektoren.

Ingen sikre tegn på en mindre betydning af social baggrund for faglige resultater

Vi finder ikke en systematisk reduktion af den samlede betydning af elevernes familiebaggrund for deres faglige resultater på de nationale test i 6. klasse eller ved afgangsprøverne i 9. klasse henover reformperioden 2014-2018. I den statistiske model har vi inddraget følgende karakteristika: ikke-vestlig indvandrerbaggrund, morens og farens indkomst og uddannelsesniveau samt evt. modtagelse af overførselsindkomst. Tilsammen forklarer disse baggrundsforhold 20-28 % af forskellene i elevernes resultater ved de nationale test på 6. klassetrin og 16-24 % af elevernes resultater ved afgangsprøverne med et vist udsving mellem årene.

DEL II: Analyser af undervisningsmiljøet

Mere ro i undervisningen i udskolingsklasserne afspejler sig i prøveresultater

En helt central ambition med folkeskolereformen var at give eleverne mere og bedre undervisning, blandt andet ved at forbedre undervisningsmiljøet gennem en reduktion af den undervisningsforstyrrende uro. Mange andre veje omtales i aftaleteksten (Aftaletekst, 2013) til forbedring og udvikling af undervisningen i folkeskolen. Foruden at undersøge betydningen af uro, har vi set på en række udvalgte aspekter af undervisningen, som direkte eller indirekte berøres i reformteksten, og som forskningen viser kan bidrage til at styrke elevernes faglige udvikling og trivsel.

I løbet af reformårene 2014-2018 er der kommet flere klasser i udskolingen, der er kendetegnet ved, at eleverne generelt oplever, at deres dansk- og matematiklærere er gode til at skabe ro i timerne (6 procentpoint flere i 2018 end i 2014). Udskolingselever, der går i klasser, hvor læreren sørger for ro i klassen, klarer sig endvidere påviseligt bedre ved folkeskolens afgangsprøver. At gå i en klasse, hvor læreren er god til at skabe ro i timerne, har ifølge de kvantitative analyser dog ikke større betydning for nogle bestemte elevgrupper frem for andre. På mellemtrinnet er der ingen statistisk sikker udvikling i oplevelsen af ro i timerne i løbet af reformperioden – hverken i positiv eller negativ retning – men da niveauet på dette trin i forvejen er højt, betragtes det alt andet lige som mindre problematisk.

Det bemærkes i øvrigt, at uro og forstyrrelser i undervisningen generelt ikke fylder særligt meget hos eleverne på mellemtrinnet og i udskolingen i de gennemførte fokusgruppeinterview. Denne observation adskiller sig fra fund i tidligere kvalitative analyser, hvor uro og støj fyldte en del hos de yngre elever i 2. og 4. klasse (Kjer, Nielsen & Friis-Hansen, 2018).

Fagligt dygtige og fagligt svage elever lægger vægt på forskellige aspekter af relationen til læreren

Elevernes relationer til lærerne er generelt gode og stabile henover reformårene 2014-2018. Analyse af dialogerne med eleverne i fokusgrupperne viser tydeligt, hvor vigtige relationerne til lærerne er for deres oplevelse af deres skolegang generelt og af den konkrete undervisning. Mange elever fortæller, hvordan lærerens adfærd og ikke mindst humør, har betydning for lyst til at lære og for trivslen i skolen. Eleverne lægger vægt på forskellige aspekter i relationen til lærerne, afhængigt af deres selvvaluerede faglige kunnen. Selvvurderet fagligt mindre dygtige elever betoner, at en god relation bygger på lærerens opmærksomhed på trivsel, interesse for og indsigt i elevens sociale verden, og at der i mindre grad er fokus på det faglige. Gruppen af selvvurderet fagligt dygtige elever betoner derimod lærerens høje forventninger, involvering i arbejdsprocesser og fokus på det faglige, som vigtige aspekter i deres relationer til lærerne.

Et godt undervisningsmiljø hænger sammen med højere engagement og deltagelse

Der er statistisk sikre, positive sammenhænge mellem et godt undervisningsmiljø og elevernes engagement, deres oplevelse af at få spændende opgaver, deres deltagelse i klassediskussioner og i gruppearbejde. Det gælder uanset, om vi kigger på ro i undervisningen, lærer/elevrelationer, undervisningsdifferentiering, tydelighed omkring mål, feedback, faglige forventninger, elevinddragelse eller anvendelsesorienteret undervisning. Når lærerne fx ofte sørger for, at eleverne får opgaver på et individuelt passende fagligt niveau, og der udtrykkes høje faglige forventninger til dem, bliver eleverne mere engagerede, og de deltager mere aktivt i timerne.

Undervisningsdifferentiering og tydelighed i forhold til mål

Ifølge elevernes vurdering af lærernes **differentiering af undervisningen**, så tyder de kvantitative resultater på, at der i store træk er status quo heri, om end med spredte tegn på en negativ udvikling over tid. Elever i udskolingen oplever fx i mindre grad end tidligere at få opgaver, der passer til deres niveau. Analyser af de kvalitative data indsamlet gennem fokusgruppeinterview viser, at nogle elever oplever, at opgaverne ikke er tilpasset deres individuelle faglige niveau, og særligt de selvvaluerede fagligt dygtige elever betoner undervisningsdifferentiering som vigtigt for deres motivation. Hvad angår **tydelighed i forhold til mål**, viser de kvantitative analyser, at der i store træk ikke er nogen udvikling heri, eller der ses spredte tegn på en negativ udvikling over tid.

Tid til feedback og opgavedifferentiering

En pointe, som går igen i fokusgrupperne med elever på både mellemtrinnet og i udskolingen, er, at de fx forklarer manglende opgavedifferentiering med en oplevelse af, at lærerne ikke har tid nok. Det er også dette bud på en forklaring – altså lærernes manglende tid – som eleverne giver i de tilfælde, hvor de ikke oplever at få tilstrækkelig feedback på deres skolearbejde. Det er vigtigt at understrege, at lærernes tid til forskellige opgaver, *ikke* er en tematik, som interviewererne har spurgt eleverne direkte om. Analyse af de kvalitative data viser, at der er tale om elevers spontane forklaringer på deres oplevelser med fx kvaliteten af feedback fra deres lærere, eller i hvor høj grad de får differentierede opgaver.

Der er selvfølgelig variation i, hvilke oplevelser eleverne har med at få feedback, og det skal understreges, at de fleste elever, der har medvirket i fokusgrupperne, synes, at de får en tilstrækkelig, udmærket og konstruktiv feedback, og at de kan få hjælp fra læreren, hvis de har brug for det. Desuden skal det pointeres, at undervisningsdifferentiering kan tage sig ud på mange måder, og opgavedifferentiering er blot én af dem. Ikke desto mindre er det relevant at bemærke elevernes pointering af oplevelsen af, at lærerne mangler tid – ikke mindst fordi andre studier også peger på, at kommuners og skolars forskellige måder at forvalte lærernes arbejdstidsregler på har betydning for blandt andet lærernes motivation, forberedelse samt undervisningens kvalitet (Bjørnholt et al., 2016; 2018; 2019a; 2019b; Andersen, Boye & Laursen 2014; Hansen, 2017).

Ifølge Jensen et al. (2020), viser analysen af kvalitative interview med lærere, at de oplever, at forberedelse af undervisning og aktiviteter i henhold til reformens fokusområder er svært at få plads til, uden at tiden må tages fra forberedelsen af det mere "traditionelle", fagspecifikke indhold af undervisningen. At lærerne generelt har mindre forberedelsestid, bekræftes endvidere af, at forholdet mellem lærernes forberedelsestid og undervisningstid generelt er faldet i Danmark siden 2013 (jf. OECD 2019) samt også i de senere år *efter* reformens ikrafttræden (jf. Jensen et al., 2020).

Ifølge de kvantitative analyse ser vi faktisk en negativ udvikling henover reformårene 2014-2018 i elevernes vurdering af, i hvor høj grad de får **feedback**, og i hvor høj grad de oplever, at læreren giver udtryk for høje **faglige forventninger** til dem. Den udvikling skal ses i lyset af, at vi helt overordnet ser, at *når* eleverne oplever, at deres lærere har høje forventninger til dem, og feedback er en del af klassekulturen, så er eleverne mere engagerede, de oplever i højere grad, at de får spændende opgaver, ligesom de er mere aktivt deltagende både i samtaler på klassen og i gruppearbejde.

Praksisnær undervisning, inddragelse og indflydelse motiverer eleverne

Der er ikke nogen statistisk sikker udvikling i elevernes vurdering af hyppigheden, hvormed læreren giver dem medbestemmelse i forbindelse med opgaver og emner i løbet af reform-årene 2014-2018. Der er imidlertid tegn i negativ retning, hvad angår hyppigheden, hvormed lærerne – ifølge eleverne på mellemtrinnet – fremhæver det praksisnære i fagene i perioden 2014-2018.

I de kvantitative analyser finder vi en statistisk sikker og positiv sammenhæng mellem hyppigheden af **praksisnær undervisning** og elevernes resultater ved afgangsprøverne i 9. klasse. Vi finder ikke en tilsvarende sammenhæng med de nationale test på mellemtrinnet. I fokusgrupperne betoner eleverne, at de finder det vigtigt med en vis variation i undervisningen – at der sker noget andet, end det der plejer, og at der engang imellem er afbræk i hverdagen – som det fx er muligt i regi af den Åbne Skole.

Den kvalitative analyse af fokusgruppeinterviewene tydeliggør endvidere det mønster, at særligt de ældre elever ønsker at blive **inddraget** i undervisningen. De accepterer grundlæggende, at det er læreren, der har styringen, men efterlyser mulighed for at få indflydelse, fx på at kunne vælge mellem forskellige arbejdsformer, og i det hele taget at kunne indtage en aktiv rolle i undervisningen, hvor deres bidrag og ideer bliver grebet.

Datagrundlag og metode

Undersøgelsens kvantitative analyser bygger primært på spørgeskemabesvarelser indsamlet blandt elever fra over 200 skoler i perioden 2014-2018 til brug for følgeforskningen vedrørende folkeskolereformen. Der suppleres med data fra spørgeskemabesvarelser fra de medvirkende klassers lærere. Analyserne i denne undersøgelse omhandler elever på mellemtrinnet og i udskoling. Dataindsamlingen i 2014 fungerer som en baseline, idet den fandt sted i foråret og lå lige umiddelbart, inden reformen trådte i kraft i august samme år. I enkelte analyser, der kun baserer sig på registerdata, anvendes også data fra 2012 og 2013.

Der anvendes et bredt læringsbegreb, som dækker følgende ud fra elevernes spørgeskemabesvarelser:

- Engagement
- Oplevelse af at få spændende opgaver
- Deltagelse i samtaler på klasseniveau
- Deltagelse i gruppearbejde
- Resultater i test og prøver.

De fire første udfaldsmål vedrører elevernes vurdering af undervisningen i fagene dansk og matematik. Resultater i test og prøver refererer til henholdsvis nationale testresultater i 6. klasse samt afgangsprøver i slutningen af 9. klasse. Her ses der også på fagene dansk og matematik. Trivselsmålet i denne undersøgelse består af et indeks, som består af elevernes svar på tre spørgsmål i spørgeskemaet, der betoner elevernes sociale trivsel i klassen og oplevelsen af at høre til på deres skole.

De statistiske modeller, der bruges til at vurdere udvikling over tid, svarer reelt til, at vi undersøger udviklingen i elevernes faglige resultater og trivsel på den enkelte skole og klassetrin, hvor sammenligningsgrundlaget er helt den samme enhed *før reformen*. Analyserne er fx upåvirket af, at nogle skoler har flere ressourcer til rådighed end andre, idet vi alene sammenligner skolernes og de enkelte klassetrins egen udvikling over tid. På denne måde kommer vi så tæt på "effekten" af forandringerne i reformårene, som det er muligt – vel vidende, at det ikke vil være muligt reelt at adskille betydningen af reformen fra andre ændringer i samme periode.

De kvantitative analyser, der omhandler undervisningsmiljøet, er foretaget ved at sammenligne eleverne med deres kammerater fra klassen, hvor den ene halvdel af eleverne svarer på spørgsmål om danskundervisningen, mens den anden halvdel forholder sig til matematikundervisningen. Da eleverne er tilfældigt fordelt til at svare på spørgsmål om dansk- og matematikundervisningen, tages der højde for elev-, klasse- og skolespecifikke forhold, som kan påvirke elevernes læring. Desuden vurderes lærernes måde at undervise på ud fra enighed blandt mindst 60 % af eleverne i en given klasse. Et fokus på klassen frem for det enkelte individ er relevant for at understrege lærernes aktive rolle i at sikre et godt undervisningsmiljø, fx uden uhensigtsmæssig meget forstyrrende uro. Hvis mange elever oplever, at læreren er god til at sikre ro, og angiver, at de hører efter i timerne, så er det et bedre signal om lærernes kompetencer til at skabe gode rammer om undervisningen, end om den enkelte elev synes, at der er ro. Med denne tilgang undgår vi, at fx oplevelsen af ro i timerne i højere grad afhænger af eleveres evne til at abstrahere fra uro, end det er lærerens evne til at skabe ro. Samlet giver

disse metodiske greb et solidt grundlag, hvorfra vi kan udtale os om betydningen af undervisningsmiljøet for elevernes læring.

Undersøgelsens kvalitative analyser bygger på fokusgruppeinterview blandt elever og deres lærere indsamlet på fem folkeskoler med forskellige skolekarakteristika. Dataindsamlingen er foregået ad to omgange i henholdsvis foråret 2018 og efteråret 2018 med elever, som i foråret gik i 6. og 8. klasse, og som er blevet fulgt til de i efteråret gik i 7. og 9. klasse på de samme skoler. I alt har 232 elever medvirket over de to omgange fordelt på 50 fokusgruppeinterview. Derudover har knap 40 lærere medvirket fordelt på 10 fokusgruppeinterview. Alle interview er blevet transskriberet inden kodning og analyse. Skolerne er rekrutteret, så de er forskellige på en række parametre som fx beliggenhedskommune og skolestørrelse, men det væsentligste bidrag fra det kvalitative materiale består i den elevvariation, der er på tværs af og inden for klasserne.

De kvalitative analysers rolle i hovedrapporten er at give en dybere indsigt og en bredere forståelse for, hvordan undervisningens kvalitet opleves fra elevernes synspunkt. Citatuddragene er i sagens natur individuelt oplevede fænomener, men er udvalgt således, at de giver udtryk for typiske oplevelser og beskrivelser af de undersøgte emner blandt de medvirkende elever. Derudover bidrager de kvalitative analyser i høj grad med at beskrive deres oplevelser og erfaring ved brug af elevernes eget sprog.

Perspektivering

I januar 2019 er der indgået en aftale om justeringer af folkeskoleloven, det vil sige godt 4½ år efter reformens ikrafttræden. Formålet med justeringen er at skabe klarere rammer og give endnu mere frihed til skolerne i deres tilrettelæggelse af skoledagen – både i forhold til skoledagens længde og dens indhold. Målet er, ifølge Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside, ”at skabe en endnu bedre folkeskole med optimale rammer for både den gode undervisning og det gode børneliv.”⁸ Derfor er det interessant i lyset af denne justeringsaftale at diskutere nogle af de centrale pointer fra denne undersøgelses kvantitative og kvalitative analyser i relation til udvalgte dele af justeringsaftalen.

I justeringsaftalen fremgår det – i tråd med den oprindelige reformaftale – at eleverne skal møde en spændende og varieret skoledag, uanset hvor de går i skole. Ifølge dennes rapport kvalitative analyse af fokusgruppeinterview med eleverne, kan en del af udfordringen på nogle skoler være, at lærerne ikke oplever at have tilstrækkelig tid til at levere en spændende, varieret og differentieret undervisning. Elevernes oplevelse af lærernes mangel på tid kommer undertiden til udtryk, blandt andet når feedback og differentieret undervisning er blevet drøftet i fokusgrupperne. De fleste elever, som har medvirket i fokusgrupperne, giver udtryk for, at de får god feedback, og at de kan få hjælp, når de har brug for det. Men *når* eleverne oplever fx utilstrækkelig individuel feedback fra læreren eller utilstrækkeligt differentierede opgaver, giver de udtryk for, at det virker som om, at lærerne ikke har tid. Her er det interessant at bemærke, at justeringsaftalen giver skolerne øget frihed til at konvertere op til to timer af den understøttende undervisning for at give plads til fx to-voksen-undervisning, og der lægges op til yderligere fokus på at tilpasse undervisningen til elevernes forskellige faglige udvikling (Aftaletekst (justeret), 2019). Justeringsaftalen omtaler også en forventning om, at lærerne skal have mere tid til at planlægge og følge op på den understøttende undervisning, som har været et af reformens nyskabelser.

Denne undersøgelses kvalitative analyser viser, at eleverne har blandede erfaringer med to voksne i fagtimerne. Ekstraunderviseren sikrer ofte ro og orden, men samtidig er der stor forskel på, i hvilken grad ekstralæreren kan hjælpe med faglige aspekter af undervisningen, fordi det afhænger af den konkrete ekstraundervisers fagområde. Tidligere dansk forskning har også vist, at succes af to-voksen-ordninger afhænger af, hvilke voksne der indgår (Andersen, Boye & Laursen., 2014). Med andre ord kan der nogle steder være et uudnyttet potentiale i at få struktureret og klarlagt roller og opgaver for de to undervisere, så fx undervisningsdifferentieringen og feedback til eleverne kan lykkedes endnu bedre. Kvantitative analyser af betydningen af at have to voksne i undervisningen signalerer i øvrigt positiv betydning for elevernes trivsel og fravær, selvom der endnu ikke er tegn på positiv betydning for de faglige resultater (Jensen et al., 2020).

Ifølge justeringsaftalen kan konverteringen af dele af den understøttende undervisning endvidere bruges til eksempelvis ”Særlige talentforløb og turboforløb for fagligt dygtige og fagligt svage elever” (Aftaletekst (justeret), 2019). Der kan være mange forskellige måder, hvorpå man forsøger at gøre noget særligt for henholdsvis de fagligt dygtige og de fagligt svage elever. Intentionen om fortsat at holde fokus på at give begge disse elevgrupper et fagligt løft kan ses i lyset af, at vi i denne rapport har fundet både ligheder og forskelle mellem de fagligt svage og fagligt stærke elever. Vi kan fx konstatere, at lærernes evne til at tydeliggøre forventninger til eleverne fremmer engagementet hos både de fagligt stærke og de fagligt svage elever. Vi har i de kvantitative resultater yderligere fundet, at lærerens faglige forventninger især synes at

⁸ <https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/faglighed-dannelse-og-frihed>. Tilgået 12/11-2019.

fremme de fagligt svage elevers resultater ved afgangsprøverne i 9. klasse. Undersøgelsens kvalitative analyser peger endvidere i retning af, at især de selvvaluerede fagligt dygtige elever betoner undervisningsdifferentiering som vigtig for deres motivation. Til sidst kan det bemærkes, at hovedrapportens kvalitative analyser viser, at elevernes betoning af forskellige aspekter af relationen til lærerne – det faglige og det sociale – synes at afhænge af deres selvvaluerede faglige niveau.

Litteratur

- Aftaletekst (2013): *Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti), Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen, mellem regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti), Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen*, 7. juni 2013, https://www.altin-get.dk/misc/130607_Endelig%20aftaletekst.pdf, tilgået 7. 11. 2019.
- Aftaletekst (justeret) (2019): *Aftale mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om Folkets skole: Faglighed, dannelse og frihed – justeringer af folkeskolen til en mere åben og fleksibel folkeskole*. 30. Januar 2019, <https://politiken.dk/incoming/static/7008592-Aftaletekst.pdf>, tilgået 15.11.2019.
- Andersen, L. B., Boye, S. & Laursen, R. (2014): *Baggrundsnotat: Folkeskolelærernes motivation og opfattelse af arbejdstidsreglerne*. LEAP 2014. Aarhus: Aarhus Universitet.
- Arendt, K.S., Jensen, V.M. & C.P. Nielsen (2018): *Elevernes oplevelser af skolen i folkeskolereformens fjerde år – en kortlægning*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Arendt, K.S., Jensen, V. M., Friis-Hansen, M. & Keilow, M.K. (2017): *Folkeskolereformen – Dokumentation af dataindsamlingen 2014-2016*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Bjørnholt, B., Mikkelsen, M.F. & Thranholm, E. (2018): *Skoleledernes oplevelser af skolen i folkeskolereformens fjerde år - en kortlægning (rapport)*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Bjørnholt, B., Mikkelsen, M.F., Kjer, M.G., Flyger, C.I., Kjærgaard, L., Wagner, M.R., Andersen, M. & Wellsandt K. (2019a): *Skoleledelse under folkeskolereformen*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bjørnholt, B., Mikkelsen, M.F., Kjer, M.G., Flyger, C.I., Kjærgaard, L., Wagner, M.R., Andersen, M. & Wellsandt K. (2019b): *Den kommunale styring i forbindelse med folkeskolereformen*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bjørnholt, B., Slottved, M., Arendt, K.M. & Ruge, M. (Under udgivelse): *Eksplorativ forundersøgelse om lærernes arbejdstid. Faglig kvalitet, det gode arbejdsmiljø og professionel kapital i folkeskolen*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Borman, G.D., Hewes, G.M., Overman, L.T. & Brown, S. (2003): Comprehensive School Reform and Achievement: A Meta-Analysis, *Review of Education*. 73(2): 125-230.
- Fryer, J., R. G. (2014), "Injecting Charter School Best Practices into Traditional Public Schools: Evidence from Field Experiments", *Quarterly Journal of Economics*, vol. 129, no. 3, pp. 1355-1407.
- Jacobsen, R.H., Bjørnholt, B., Andersen, M.M.Q. & Jordan, A.L.T. (2017): *Lærere og pædagogs oplevelse af den længere og mere varierede skoledag i folkeskolereformens*

tredje år. Kortlægning, 2017. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jensen, V.M., Bjørnholt, B., Nielsen, C.P., Mikkelsen, M.F. & Ladekjær, E. (2020): *Den længere og mere varierede skoledag – en analyse af reformens elementer. København. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.*

Keilow, M. & Holm, A. (2014): *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og –holdninger. Baseline data fra evalueringen af folkeskolereformen. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.*

Kjer, M.G. & Rosdahl, A. (2016): *Ledelse af forandringer i folkeskolen. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.*

Kjer, M.G., Nielsen, C.P. & Friis-Hansen, M. (2018): *De yngste elevers hverdag i folkeskolen. En kvalitativ undersøgelse i folkeskolereformens tredje år. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.*

Kristensen, N. & Skov, P. R. (2019): *Betydningen af kompetencedækning og læreruddannelsesbaggrund. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.*

Nielsen, C.P. Keilow, M. & Westergaard, C.L. (2017): *Elevernes oplevelse af skolen i folkeskolereformens tredje år. En kortlægning. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.*

Schleicher, A. (2018): "Making education reform happen", in *World Class: How to Build a 21st-Century School System*. Paris: OECD Publishing.

Thullberg, P. (2013): *Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer. Delbetänkande av Utredningen om förbättrade resultat i grundskolan (SOU 2013:30).* Stockholm: Utbildningsdepartementet, Statens offentliga utredningar.

Winter, S.C., red. (2017): *Gør Skoleledelse en forskel? ledelse af implementeringen af folkeskolereformen. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.*

Åsen, G. (2013): "Bilaga 2. Forskningsöversikt om skolreformers genomslag", i P. Thullberg : *Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer. Delbetänkande av Utredningen om förbättrade resultat i grundskolan (SOU 2013:30).* Stockholm: Utbildningsdepartementet, Statens offentliga utredningar, pp. 270-316.

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD